

Στην μελέτη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet του Πανεπιστημίου Αθηνών, αφού γίνεται προσπάθεια να αναλυθούν και να διαπιστωθούν τα αίτια της σημερινής κρίσης στη χώρα μας, διατυπώνονται 13 εφαρμόσιμες προτάσεις για την έξοδο από την κρίση :

A. Διαπιστώσεις

1. Ως προς τα ενδογενή-εσωτερικά αίτια της κρίσης, δηλαδή τα αίτια που συνδέονται με τα χρόνια προβλήματα, τις διαρθρωτικές αδυναμίες και τα σφάλματα της οικονομικής πολιτικής και οδήγησαν στη μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και συνεπώς στην υπερχρέωση της χώρας μας, υποστηρίζεται ότι αυτά έχουν βαθιές ρίζες στις αξίες και στους θεσμούς που δημιουργήθηκαν στη μεταπολεμική περίοδο και ιδιαίτερα στην περίοδο της μεταπολίτευσης.
2. Ως προς τα εξωγενή-εξωτερικά αίτια της κρίσης, δηλαδή τα αίτια που πηγάζουν από τον τρόπο που δημιουργήθηκε η Ευρωζώνη, υποστηρίζεται ότι η νομισματική ένωση δεν συνοδεύτηκε από κοινή δημοσιονομική πολιτική, ώστε να υπάρχει αντιστάθμιση της απώλειας ελέγχου της νομισματικής πολιτικής από το εθνικό κράτος, ούτε προβλέφθηκαν μηχανισμοί αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων στα κράτη-μέλη.
3. Η διεθνής κρίση, που εκδηλώθηκε ως κρίση ρευστότητας, βρήκε την Ελλάδα με υψηλά δίδυμα ελλείμματα τόσο στο δημοσιονομικό τομέα όσο και στον τομέα των εξωτερικών πληρωμών με ήδη συσσωρευμένο υψηλό χρέος. Τα επιτόκια των δανείων από τις διεθνείς αγορές ανέβηκαν απότομα και ανάγκασαν τη χώρα μας, στις αρχές του 2010, να ζητήσει συνδρομή από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
4. Η συνδρομή ήρθε, αλλά διστακτικά και καθυστερημένα και συνοδεύτηκε από ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής στη συνήθη λογική του Δ.Ν.Τ., το οποίο συμμετείχε στην ευρωπαϊκή συνδρομή/διάσωση της χώρας μας από τη χρεοκοπία. Όμως, από την αρχή υπήρξαν συστηματικές διαφορές σε σχέση με ανάλογα προγράμματα του Δ.Ν.Τ, καθώς η χώρα μας δεν είχε εθνικό νόμισμα να υποτιμήσει, ούτε επιχειρήθηκε αρχικά καμιά αναδιάρθρωση του χρέους, όπως επίσης συμβαίνει σε όλες σχεδόν τις αντίστοιχες περιπτώσεις.

5. Το πρόγραμμα προσαρμογής εκτελέστηκε επιτυχώς, ως προς τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, ενώ μία σειρά διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, από το φορολογικό σύστημα μέχρι τις αποκρατικοποιήσεις συνάντησε και συναντά σοβαρές αντιστάσεις. Το βάρος έπεσε στις περικοπές μισθών και συντάξεων, καθώς η αύξηση των εσόδων υστέρησε και υστερεί δραματικά, παρά τις αυξήσεις των συντελεστών φορολόγησης, εφόσον δεν μπόρεσε να περιοριστεί η φοροδιαφυγή. Οι περικοπές ακόμη και των δαπανών Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων, οδήγησε σε βαθιά ύφεση (-25% ΑΕΠ) και υψηλή ανεργία (28% εργατικού δυναμικού), δημιουργώντας φαύλο κύκλο στην προσπάθεια μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος και εξυγίανσης των ασφαλιστικών ταμείων.
6. Η έμφαση που δόθηκε στην μείωση του μισθολογικού κόστους κρίνεται υπερβολική καθώς, ενώ δεν λύνει από μόνη της το πρόβλημα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, καθώς δεν σημειώνεται ουσιαστική αύξηση εξαγωγών και υποκατάσταση εισαγωγών, ούτε μειώνει την ανεργία, αντίθετα, επιτείνει την ύφεση της ελληνικής οικονομίας και εντείνει το αίσθημα της κοινωνικής αδικίας στον καταμερισμό του κόστους της κρίσης.
7. Οι κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής προσαρμογής είναι τόσο σοβαρές, ώστε έχουν αντανάκλαση στο πολιτικό επίπεδο και στις θέσεις κομμάτων και οργανώσεων. Προτείνονται εναλλακτικές λύσεις εξόδου από την κρίση χωρίς το "Μνημόνιο", δηλαδή λύσεις χωρίς την τήρηση των υποχρεώσεων της χώρας μας, οι οποίες συμφωνούνται ή/και επιβάλλονται από τους δανειστές.
8. Η εφαρμογή τέτοιων λύσεων θα σήμαινε και την έξοδο της Ελλάδας από ευρώ, πράγμα που θα προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερα προβλήματα από αυτά που ίσως θα έλυνε. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στο εθνικό νόμισμα θα οδηγούσε σε τεράστια υποτίμηση και εισαγόμενο πληθωρισμό, ενώ ταυτόχρονα η έλλειψη συναλλάγματος θα οδηγούσε σε τραγικές ελλείψεις προϊόντων, λόγω της μεγάλης εξάρτησης της χώρας μας, ακόμη και μετά τη σημερινή ύφεση, από τις εισαγωγές. Ταυτόχρονα, το εξωτερικό χρέος θα αυξανόταν κατά το ποσοστό της υποτίμησης και έπρεπε να εξυπηρετηθεί σε εθνικό νόμισμα. Το τραπεζικό σύστημα θα κατέρρευε καθώς τα δάνεια δεν θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν σε ευρώ, αλλά σε πληθωρικές δραχμές.

9. Φαίνεται συνεπώς προτιμότερη η προσπάθεια βελτίωσης των όρων του προγράμματος προσαρμογής και η επιδίωξη μιας νέας αναδιάρθρωσης του χρέους, καθώς η παραμονή της χώρας μας στο ευρώ πέραν της οικονομικής και κοινωνικής έχει και μεγάλη γεωπολιτική σημασία στην ταραγμένη Ν.Α Ευρώπη.
10. Υποστηρίζεται, ότι στην προσπάθεια της χώρας μας να προετοιμάσει το μέλλον της, οι εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να είναι ευνοϊκές και ίσως οδηγήσουν σε μεγαλύτερη αλληλεγγύη των ισχυρών χωρών της Ευρωζώνης προς τις λιγότερο ισχυρές. Η αποτυχία της πολιτικής λιτότητας σήμερα στην Ευρώπη, η οποία έχει προκαλέσει ύφεση σε όλες σχεδόν τις χώρες, όχι μόνο της Περιφέρειας αλλά και του Κέντρου, ίσως οδηγήσει σε διαφορετική πολιτική με στόχο την ανάπτυξη, από την οποία η χώρα μας μπορεί να επωφεληθεί.
11. Ο συντονισμός, αναγκαστικός πλέον, των μακροοικονομικών πολιτικών μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωζώνης, και όχι μόνο της δημοσιονομικής πολιτικής, μπορεί να θέσει ένα πλαίσιο άσκησης οικονομικής πολιτικής και στη χώρα μας, χωρίς να κινδυνεύσει από μελλοντικές εκτροπές.
12. Οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί στην οικονομική πολιτική κάθε κράτους-μέλους, λόγω της ανάγκης για τη δημοκρατική νομιμοποίηση τους, μπορεί να οδηγήσουν μεσοχρόνια σε μεγαλύτερη πολιτική ενοποίηση. Η οικονομική διακυβέρνηση της Ευρωζώνης μπορεί σταδιακά να οδηγήσει και σε πολιτική διακυβέρνηση, όπως ζητούν αρκετές χώρες-μέλη. Αν οι πιο πάνω ευρωπαϊκές εξελίξεις πραγματοποιηθούν, η χώρα μας μπορεί να επωφεληθεί με την προϋπόθεση, ότι θα έχει δημιουργήσει τις εσωτερικές προϋποθέσεις για μια διατηρήσιμη ανάπτυξη.

V. Προτάσεις πολιτικής

1. Εφόσον, η βασική πολιτική επιλογή είναι η παραμονή της χώρας μας στην Ευρωζώνη, είναι απαραίτητο να σχεδιαστούν και να εφαρμοσθούν πολιτικές που θα ξεπερνούν τα όρια των συμβατικών δεσμεύσεων της χώρας με τους δανειστές της (Μνημόνια).

2. Αυτές οι πολιτικές πρέπει να εντάσσονται σε ένα συνολικό σχεδιασμό: α) μακροχρόνιας στόχευσης, αλλά και κατά τομείς και κλάδους και β) άμεσης απόδοσης, προκειμένου να υπάρξουν άμεσες λύσεις σε επείγοντα προβλήματα, όπως η μείωση της ανεργίας, η έξοδος από την ύφεση με επενδύσεις και η αύξηση των εξαγωγών.
3. Κρίνεται απαραίτητο να τροποποιηθεί η ασκούμενη πολιτική οικονομικής προσαρμογής (μίγμα πολιτικής) προς την κατεύθυνση μείωσης των καταναλωτικών και αύξησης των επενδυτικών δαπανών, καθώς και μείωσης των συντελεστών φορολόγησης, προκειμένου να δοθεί αναπτυξιακή ώθηση στην οικονομία, μέσω των δημοσίων επενδύσεων (πλέον των πόρων ΕΣΠΑ) και να υπάρξει ενθάρρυνση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, μέσω της ελάφρυνσης της φορολογίας, με ταυτόχρονο περιορισμό της φοροδιαφυγής.
4. Όρο για την άσκηση οποιασδήποτε αναπτυξιακής πολιτικής αποτελεί η μείωση του μεγέθους του Δημόσιου Τομέα και κυρίως η ποιοτική του βελτίωση, με αξιολόγηση δομών, διαδικασιών και προσώπων. Παράλληλα, η δημιουργία σταθερού και απλού φορολογικού συστήματος αποτελεί προϋπόθεση για τον εξορθολογισμό των δημοσίων οικονομικών του Κράτους.
5. Η πραγματική εφαρμογή των νόμων προς όλες τις κατευθύνσεις, η σταθεροποίηση των κανόνων και η τήρηση των διαδικασιών, ενώ θα έπρεπε να είναι αυτονόητη, εντούτοις χρειάζεται να επισημανθεί, καθώς η ατιμωρησία, η επιλεκτική και η καθυστερημένη εφαρμογή των νόμων και των κανόνων, ακόμη και από τη δικαιοσύνη, οδηγεί συχνά στην ανομία και στη διαφθορά.
6. Μεγάλη σημασία πρέπει να αποδίδεται στον χωροταξικό σχεδιασμό και τον καθορισμό χρήσεων γης, προκειμένου να ασκηθεί οποιαδήποτε αναπτυξιακή πολιτική. Η ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου και σύνταξη εντός εθνικού χωροταξικού σχεδίου αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις για ένα μακροχρόνιο αναπτυξιακό σχεδιασμό.
7. Ακόμη μεγαλύτερη σημασία πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων από τη πρωτοβάθμια μέχρι τα πανεπιστήμια και τα τεχνολογικά ιδρύματα με επαρκή χρηματοδότηση της

διδασκαλίας και της έρευνας και σύνδεση των σπουδών και των ερευνητικών προγραμμάτων με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.

8. Οι παραπάνω μεταρρυθμιστικές τομές για τη βελτίωση της ποιότητας του Δημόσιου Τομέα, για τη σταθερότητα της φορολογίας, για την εφαρμογή των νόμων, για την ταχεία απόδοση δικαιοσύνης, για τον χωροταξικό σχεδιασμό, τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και την αναμόρφωση της εκπαίδευσης χρειάζονται δυστυχώς χρόνο για να πραγματοποιηθούν και να έχουν αναπτυξιακά αποτελέσματα.
9. Χρειάζονται παράλληλα μέτρα άμεσης απόδοσης όπως: η ενεργοποίηση των μηχανισμών απορρόφησης και αξιοποίησης των πόρων του ΕΣΠΑ, η άμεση αύξηση της ρευστότητας με δάνεια και χαμηλότερα επιτόκια προς τις επιχειρήσεις, η επίσπευση των ιδιωτικοποιήσεων και της αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας, η ταχύτατη δημιουργία Επενδυτικού Ταμείου, η επανεκκίνηση εκτέλεσης των μεγάλων έργων και η αναμόρφωση του συστήματος κρατικών ρυθμίσεων που αφορούν κυρίως τις επιχειρήσεις (δανειοδότηση, έλεγχος, παρακολούθηση κλπ).
10. Στο πλαίσιο μιας περισσότερο μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής πρέπει να τεθούν σε συζήτηση οι εθνικές προτεραιότητες ενός ρεαλιστικού σχεδίου ανάπτυξης και να επιλεγούν οι τομείς και οι κλάδοι, στους οποίους η χώρα μας μπορεί και πρέπει να προσανατολισθεί.
11. Υπάρχει μια γενικότερη συναίνεση, ότι τομείς εθνικής προτεραιότητας θα πρέπει να είναι αυτοί που μπορούν να στηριχτούν στα φυσικά πλεονεκτήματα της χώρας μας και μπορούν να αναδείξουν την Ελλάδα παγκοσμίως ως ένα τόπο παραγωγής υψηλής ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
12. Ο αρχαίος και σύγχρονος πολιτισμός, η ποιότητα του κλίματος, η ποιότητα του περιβάλλοντος, η εξαιρετική αισθητική του φυσικού τοπίου, η ναυτική παράδοση, ο ορυκτός και υποθαλάσσιος πλούτος κ.α., μπορούν να υποδείξουν και να υποστηρίξουν τομείς και κλάδους, όπου η χώρα μας με το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό υψηλής στάθμης μπορεί να παράγει διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες.

13. Τομείς όπως: ο τουρισμός σε όλες τις μορφές του, η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (ήλιος – αέρας) και από υδρογονάνθρακες (πιθανά πλούσια κοιτάσματα), η ναυτιλία, η αγροτοδιατροφική παραγωγή υψηλής ποιότητας και οι νέες τεχνολογίες αιχμής πρέπει να έχουν προτεραιότητα με ισχυρό κίνητρο εγκατάστασης στη χώρα μας τέτοιων επιχειρήσεων, το εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, το άριστο κλίμα και το φυσικό τοπίο.

Οι σχεδιασμοί επί χάρτου για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση είθισται να είναι εξαιρετικά φιλόδοξοι, αλλά ελάχιστα ρεαλιστικοί, αφού στηρίζονται σε προϋποθέσεις που είναι, σήμερα τουλάχιστον, εξαιρετικά δύσκολο να πραγματοποιηθούν. Αντί για θεωρητικούς σχεδιασμούς, η χώρα μας χρειάζεται μια πρακτική και εφαρμόσιμη, συνολικά σχεδιασμένη μέσο- και μακροχρόνια στρατηγική, που θα την οδηγούσε μέσα από την ασφάλεια (αλλά – δυστυχώς – και τις πιέσεις) μιας περισσότερο ενωμένης πολιτικά και οικονομικά Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο να γίνει χώρα εξειδικευμένης παραγωγής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και προϊόντων στηριζόμενη στα φυσικά συγκριτικά της πλεονεκτήματα, στους εκπαιδευμένους ανθρώπους της και στον πολιτισμό της.